

بوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماسټرۍ فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معیینیت امور علمي

مقاصد شریعت در انحلال ازدواج

(رساله ماسټرۍ)

محقق: سید رحیم الله ربوود

ناشر: پوهنوال دکتور مصباح الله عبدالباقي

سال ۱۳۸۵ هـ. ش

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

مقاصد شریعت در انحلال ازدواج

(رساله ماستری)

محصل: سیدرحیم الله ودود

استاد رهنما: پوهنوال دکتور مصباح الله عبدالباقي

سال: 1399 هـ.ش

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت فقه و قانون

بورد ماستری

محل

تصدیق نامه

محترم سید رحیم الله ولد سید عثمان ID: SH-MSF-98-552 محصل دور هفتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: مقاصد شریعت در انحلال ازدواج به روز چهار شنبه تاریخ ۱۴۰۱/۹/۹ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۱ (نمره به عدد) لورد ویکت (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد وزیر محمد سعیدی	عضو هیات	
۲	دکتور مومن حلیمی	عضو هیات	
۳	دکتور مصباح الله عبدالباقي	استاد رهنما و رئیس جلسه	

معاون علمی

آمر بورد ماستری

بورد ماستری

خلاصه بحث

دین اسلام به تشکیل و حفظ نظام خانواده اهمیت خاصی داده است اما نظر به شرایط، حالات و نیازمندی‌های زوجین، شریعت اسلامی انحلال ازدواج را روی اهداف و مقاصد گوناگون مشروع گردانیده است که فهم و درک آن ما را به شناخت کافی از حکمت‌ها و اسرار شریعت اسلامی می‌رساند و همواره سوالی در ذهن هر مسلمان به میان می‌آید که شریعت اسلامی در مشروعیت انحلال ازدواج چه مقاصدی را دنبال می‌کند؟ برای انحلال ازدواج کدام روش‌ها را مشروع گردانیده است؟ به همین خاطر موضوع مقاصد شریعت در انحلال ازدواج با استفاده از روش کتابخانه‌ی طی یک مقدمه و سه فصل مورد بحث قرار گرفته که خلاصه آن قرار ذیل است:

هدف از برقراری عقد ازدواج و زندگی مشترک، به میان آمدن محبت و صمیمیت میان زن و شوهر می‌باشد بنا بر این هرگاه این صمیمیت و دلگرمی در میان آنان سلب شود، دیگر تداوم آن معنایی ندارد و زندگی کردن با تکلف و مشقت بر خلاف هدف تعیین شده ازدواج است و به همین خاطر انحلال ازدواج را از طریق طلاق، خلع، لعان و تفریق به عنوان آخرین راه‌های حل مشکلات مشروع گردانیده است و به همین خاطر با وصف مشروعیت طلاق به رجعت تاکید شده است. شریعت اسلامی به خاطر دفع نابسامانی و هرج و مرج امر ریاست خانواده و عهده طلاق را به مرد سپرده و برای همسر نیز فرصت داده و برای زن حق داده است تا هر وقت و زمانی که ادامه زندگی با شوهر برایش نهایت مشکل شد و شوهرش بر مبنای حدود خداوند عمل نمی‌کرد، در این صورت او حق دارد به حکومت اسلامی مراجعه کند و خواستار طلاق و جدایی شود و با پرداخت مهریه اخذ شده خود را آماده این کار کند.

شریعت اسلامی در وضع احکام مقاصد و حکمت‌های مهم را در نظر گرفته و به اساس آن قواعد و احکام را وضع کرده است چنانچه یک هدف در شریعت اسلامی حفظ نسل است و به این منظور برای زن طلاق شده سپری کردن عدت را مشروع گردانیده است که مقصد مهم آن روشن شدن براءت رحم به خاطر محافظت بر انساب و عدم اختلاط آن‌ها، اهمیت دادن به ازدواج، دادن مهلت و فرصت به زوجین برای از سرگیری زندگی دوباره زناشویی می‌باشد و خلاصه از خلال بحث روی موضوع یاد شده دانسته می‌شود که مهم‌ترین مقاصد شریعت در مشروعیت انحلال ازدواج، رعایت مصلحت زوجین، رفع حرج و دفع ضرر از آنان بوده است.

واژه‌های کلیدی: مقاصد، شریعت، ازدواج، طلاق، تفریق

فهرست مطالب

Error! Bookmark not defined. .... مقدمه

فصل اول

کلیات

Error! Bookmark not defined. .... مبحث اول: تعریف، اهمیت و فواید مقاصد شریعت

Error! Bookmark not defined. .... مطلب اول: تعریف مقاصد شریعت

Error! Bookmark not defined. .... مطلب دوم: اهمیت و فواید شناخت مقاصد شریعت

Error! Bookmark not defined. .... مطلب سوم: دلایل اثبات مقاصد شریعت

Error! Bookmark not defined. .... مبحث دوم: اقسام مقاصد شریعت

Error! Bookmark not defined. .... مطلب اول: اقسام مقاصد به اعتبار عمومیت و خصوصیت تشریح

Error! Bookmark not defined. .... مطلب دوم: اقسام مقاصد به اعتبار قوت تأثیر و نیازمندی

Error! Bookmark not defined. .... مطلب سوم: اقسام مقاصد شریعت به اعتبار قطعی بودن و ظنی بودن

Error! Bookmark not defined. .... مبحث سوم: تعریف اصطلاحات بحث

Error! Bookmark not defined. .... مطلب اول: تعریف انحلال

Error! Bookmark not defined. .... مطلب دوم: تعریف ازدواج

Error! Bookmark not defined. .... مطلب سوم: تعریف طلاق

Error! Bookmark not defined. .... مطلب چهارم: تعریف لعان

Error! Bookmark not defined. .... مطلب پنجم: تعریف خلع

فصل دوم

مقاصد شریعت در طلاق و آثار آن

Error! Bookmark not defined. .... مبحث اول: مشروعیت طلاق، حکم و اقسام آن

Error! Bookmark not defined. .... مطلب اول: مشروعیت طلاق در اسلام

Error! Bookmark not defined. ....مطلب دوم: مشروعیت طلاق در سایر ادیان و مذاهب.

Error! Bookmark not defined. ....مطلب سوم: اقسام طلاق و حکم فقهی آن

Error! Bookmark not defined. ....الف: اقسام طلاق به اعتبار کلمات

Error! Bookmark not defined. ....ب: اقسام طلاق به اعتبار موافق بودن و مخالف بودن آن با سنت

Error! Bookmark not defined. ....ج: اقسام طلاق به اعتبار امکان رجوع و عدم رجوع:

Error! Bookmark not defined. ....د: اقسام طلاق به اعتبار تنجیز، تعلیق و اضافه.

Error! Bookmark not defined. ....مبحث دوم: مقاصد کلی مشروعیت طلاق و حکمت تعلق آن به مرد

Error! Bookmark not defined. ....مطلب اول: دفع ضرر

Error! Bookmark not defined. ....مطلب دوم: دفع مشقت و حرج

Error! Bookmark not defined. ....مطلب سوم: رعایت مصلحت زوجین

Error! Bookmark not defined. ....مطلب چهارم: حکمت تعلق گرفتن طلاق به مرد

Error! Bookmark not defined. ....مبحث سوم: مقاصد جزئی مشروعیت طلاق

Error! Bookmark not defined. ....مطلب اول: مقاصد شریعت در مشروعیت طلاق سنت

Error! Bookmark not defined. ....مطلب دوم: مقاصد شریعت در مشروعیت رجعت

Error! Bookmark not defined. ....مطلب سوم: مقاصد شریعت در تحریم طلاق بدعت

Error! Bookmark not defined. ....مطلب چهارم: مقاصد شریعت در تحریم طلاق بدعت به عدد یکجایی

Error! Bookmark not defined. ....مطلب پنجم: مقاصد شریعت در تعیین دو طلاق

Error! Bookmark not defined. ....مبحث چهارم: مقاصد شریعت در آثار متعلق به طلاق

Error! Bookmark not defined. ....مطلب اول: مقاصد شریعت در سپری نمودن عدت

Error! Bookmark not defined. ....مطلب دوم: مقاصد شریعت در مشروعیت رجوع پس از طلاق رجعی

Error! Bookmark not defined. ....مطلب سوم: مقاصد شریعت در حرمت رجوع بعد از طلاق بائن

Error! Bookmark not defined. ....مطلب چهارم: مقاصد شریعت در مشروعیت نفقه و سکنی برای مطلقه.

مطلب پنجم: مقاصد شریعت در تغلیظ طلاق ثلاثه..... Error! Bookmark not defined.

فصل سوم

مقاصد شریعت در مشروعیت خلع، لعان و تفریق

مبحث اول: مفهوم و مشروعیت خلع..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم خلع..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دلایل مشروعیت خلع..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: حکم فقهی خلع و فرق آن با طلاق بالمال..... Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: مقاصد شریعت در انحلال ازدواج از طریق خلع..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مقاصد کلی مشروعیت خلع..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مقاصد جزئی مشروعیت خلع..... Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: مفهوم و مشروعیت لعان..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم لعان..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دلایل مشروعیت لعان..... Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم: مقاصد شریعت در انحلال ازدواج از طریق لعان..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مقاصد کلی مشروعیت لعان..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مقاصد جزئی مشروعیت لعان..... Error! Bookmark not defined.

مبحث پنجم: مفهوم و مشروعیت تفریق..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم تفریق و عوامل آن..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دلایل مشروعیت تفریق..... Error! Bookmark not defined.

مبحث ششم: مقاصد شریعت در انحلال ازدواج از طریق تفریق..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تفریق میان زوجین به اثر عیب شوهر و مقاصد شریعت در آن..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: تفریق به سبب عدم انفاق و مقاصد شریعت در آن..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: تفریق به سبب غیابت و مقاصد شریعت در آن ..... Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: تفریق به سبب ضرر و مقاصد شریعت در آن ..... Error! Bookmark not defined.

مبحث هفتم: ایلاء و ظهار و مقاصد شریعت در آن ..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم ایلاء و مقاصد شریعت در مشروعیت آن ..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم مفهوم ظهار و مقاصد شریعت در مشروعیت آن ..... Error! Bookmark not defined.

خاتمه

نتیجه گیری: 1

پیشنهاد ها 3

فهرست آیات ..... Error! Bookmark not defined.

فهرست احادیث ..... Error! Bookmark not defined.

فهرست اعلام ..... Error! Bookmark not defined.

فهرست منابع ..... Error! Bookmark not defined.

نتیجه گیری

از آن چه در این رساله مورد بحث قرار گرفت چنین نتیجه گیری می شود:

- 1- شریعت اسلامی منظم ترین شریعت در جهان بوده است که با وضع احکام و تعیین مقاصد در هر کدام توانسته است نظام قانون مند خویش را منسجم سازد تا جایی که تمام مسایل و احکام آن دارای مقاصد و اهداف بوده و آن را در نظر گرفته است.
- 2- مقاصد شریعت از مباحث بسیار مهم است که در عصر جدید به آن اهمیت بیشتر داده شده است و هرچند بحث مقاصد شریعت در تالیفات و آثار علمای متقدمین به طور چشم گیر دیده نمی شود ولی ضمن بیان مسایل و احکام به بیان حکمت ها و دلایل آن اشاره کرده اند که از آن مقاصد استنباط می گردد.
- 3- شریعت اسلامی طلاق را که یکی از راه های انحلال ازدواج است به عنوان آخرین راه حل مشکلات سختی که توسط زن، شوهر و اطرافیان آنها قابل حل و فصل نباشد مشروع گردانیده است، به همین خاطر با وصف مشروعیت طلاق به رجعت تاکید شده است.
- 4- همچنان طلاق بدعت تحریم شده است و مقصد مهمی که در عدم مشروعیت طلاق بدعت و در حالت حیض قرار دارد این است که هدف از طلاق مطابق عدت این است که شوهر به انصراف از طلاق تشویق شود و این کار در زمان حیض مناسب نیست.
- 5- هدف از برقراری عقد ازدواج و زندگی مشترک، به میان آمدن محبت و صمیمیت میان زن و شوهر می باشد بنا بر این هرگاه این صمیمیت و دلگرمی در میان آنان سلب شد، دیگر تداوم آن معنایی ندارد و زندگی کردن با تکلف و مشقت بر خلاف هدف تعیین شده ازدواج است و به همین خاطر انحلال ازدواج مشروع گردیده است.
- 6- دین مبین اسلام به نظم تاکید خاص نموده و به همین خاطر در مسأله سپردن ریاست خانواده به مرد و تعلق گرفتن طلاق به او ارشاداتی داشته است زیرا خانواده به عنوان اولین و بنیادی ترین تشکّل در جامعه، نیاز به مسؤول یا سرپرست دارد و هر تشکّل اجتماعی که فاقد مسؤول یا سرپرست باشد، نابسامانی و هرج و مرج، از عوارض حتمی و اجتناب ناپذیر آن است.
- 7- شریعت اسلامی کاملاً طلاق را برای مرد نسپرده بلکه برای همسر نیز فرصت داده و برای زن حق داده است تا هر وقت و زمانی که ادامه زندگی با شوهر برایش نهایت مشکل شد و شوهرش بر مبنای حدود خداوند عمل نمی کرد، در این صورت او حق دارد به حکومت اسلامی مراجعه کند و خواستار طلاق و جدایی شود و با پرداخت مهریه اخذ شده خود را آماده این کار کند.

- 8- شریعت اسلامی در وضع احکام اهداف مهم را در نظر گرفته و به اساس آن قواعد و احکام را وضع کرده است چنانچه یک هدف در شریعت اسلامی حفظ نسل است و به این منظور برای زن طلاق شده سپری کردن عدت را مشروع گرداند که مقصد مهم آن روشن شدن براءت رحم به خاطر محافظت بر انساب و عدم اختلاط آن ها، اهمیت دادن به ازدواج، دادن مهلت و فرصت به زوجین برای از سرگیری زندگی دوباره زناشویی می باشد.
- 9- مقاصد کلی شریعت اسلامی در مشروعیت لعان یکی از طریق آن میان زوجین تفریق و جدایی صورت می گیرد و ازدواج منحل می شود، دفع ضرر از زوجین، ایجاد آرامش و اطمینان در خانواده و محافظت و صیانت خانه مسلمان از آلودگی و فساد اخلاقی بوده است.
- 10- حفظ اهداف اصلی نکاح و دفع ضرر از زوجه، حفظ نفس از وقوع در گناه و رسیده گی به غرایز جنسی مقاصد شریعت در مشروعیت تفریق را تشکیل می دهد.
- 11- و اینکه قاعده عدم جواز ظلم در استعمال حق و جلوگیری از ضرر رسانیدن به دیگران، مبدأ و اساس عدالت در اسلام بوده و مهم ترین مقاصد شریعت در مشروعیت انحلال ازدواج دفع ضرر بوده است.

پیشنهاد ها

در این رساله مقاصد شریعت در انحلال ازدواج مورد بحث قرار گرفت و چون موضوع مقاصد شریعت هنوز به تحقیق نیاز دارد بنا بر این پیش نهاد های ذیل را مطرح می کنم امید است مورد توجه قراردادده شود:

1. تحقیق روی موضوعات مقاصدی این بحث مانند موضوعات ذیل:

- مقاصد شریعت در محرمات نکاح؛

- مقاصد شریعت در محرمات غذائی؛

- مقاصد شریعت در مشروعیت حدود و تعزیرات؛

2. ترجمه یکی از کتاب های مهم در مورد مقاصد شریعت که توسط علمای معاصر به زبان عربی نوشته شده است.

4. راه اندازی پروگرام های آموزشی، معلوماتی برای توسعه آگاهی عامه در مورد مقاصد شریعت و به کار گیری وسایل اطلاع رسانی جمعی چون از خلال این تحقیق دانستم که جوانان تحصیل کرده در حوزه شرعیات به فهم و درک این قواعد ضرورت مبرم دارند.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af